

Nr 192.

Godkänd av första kammaren den 4 maj 1926.
Godkänd av andra kammaren den 4 maj 1926.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny provinsialläkartaxa jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 93.)

Till Konungen.

I en till riksdagen avlåten, den 5 februari 1926 dagtecknad proposition, nr 75, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, begärt riksdagens yttrande över ett propositionen bilagt förslag till taxa för arvode åt vissa i civil tjänst anställda läkare för enskild sjukvård och för intyg, meddelade på enskild begäran, ävensom för tjänstförrättningar, verkställda enligt gällande instruktion eller myndighets uppdrag; och har Eders Kungl. Maj:t tillika meddelat, att Eders Kungl. Maj:t, efter emottagande av riksdagens svar, vill företaga den slutliga prövningen av samma förslag och förordna om utfärdande av författning i ämnet.

I sammanhang härmed har riksdagen till behandling förehaft två inom riksdagen väckta motioner (II: 360 och 370).

I den ena motionen har hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i Eders Kungl. Maj:ts proposition rörande ny provinsialläkartaxa, att i § 2 mom. 1 bestämmes, att vid enkel rådfrågning å läkarstation minimibeloppet sättes till en krona och arvodet för förnyelse av recept till 50 öre.

Till stöd för detta förslag har anförts följande:

»I samband med framläggandet av förslag till definitiv lönereglering för förste provinsialläkare och provinsialläkare (Kungl. Maj:ts prop. nr 74) har Kungl. Maj:t i proposition nr 75 till innevarande års riksdag begärt riksdagens yttrande över bilagt förslag till ändringar i nu gällande taxa för arvode åt provinsialläkare för viss sjukvård och tjänsteförrättning.

Bihang till riksdagens protokoll 1926. 14 saml. Nr 192—193.

1012 26 1

Denna taxa antogs så sent som år 1918 och skilde sig från den förut gällande dels däri, att avgifterna bestämdes enligt graderad eller glidande skala, varvid graderingen i fråga om arvodet lades i läkarens hand, dels däri, att taxesatserna väsentligt höjdes. Såsom skäl för denna förändring beträffande avgiftsprincipen och de därmed för allmänheten följande förhöjda kostnaderna för läkarvård angavs nödvändigheten av ökade inkomster för provinsialläkarna, varigenom då rådande brist på tjänsteläkare väntades bli hävd. Det förmenades nämligen, att denna inkomstförbättring av hänsyn till statens hårt betungade ekonomi ej borde taga form av förhöjning av den fasta lönen utan lämpligast kunde ske genom hårdare debitering av patientavgifterna.

I nu föreliggande proposition till lönereglering för provinsialläkarna föreslås en avsevärd löneökning, varigenom för det övervägande flertalet av nämnda tjänsteläkare slutlönen förhöjes med 1,580 kronor. Redan i skrivelse den 5 augusti 1925 hade medicinalstyrelsen emellertid framhållit, att någon svårighet att få de lediga ordinarie provinsialläkaretjänsterna besatta icke rådde, varigenom förut anförda skäl för en inkomstökning för det närvarande icke kunde anses föreligga.

Då detta oaktat jämte avsevärd löneförbättring nu även föreslås ny provinsialläkartaxa, innebärande i vissa avseenden anmärkningsvärd höjning av arvodesbeloppen vid konsultation av provinsialläkare, måste detta ingiva allvarliga betänkligheter. Den högtstående svenska läkarkåren är förvisso värd sin hederliga försörjning. Dess krav på ökade inkomster böra dock ej taga form av en skärpt beskattning av den sjukvårdsbehövande allmänheten. De mindre bemedlade kunna härigenom bringas ur stånd att söka en behövlig läkarvård, medan åtskilliga komma att finna vägen till kvacksalvaren lättare att gå, sedan läkartaxan höjts.

De väsentligaste höjningarna ha visserligen skett beträffande taxans maximibelopp, i fråga om vilka ökningen blivit så gott som allmän. I den mån dessa maximibelopp ej blivit de genomsnittliga prisen för läkarvården, skulle de likväl rättvisligen komma att uttagas av den ekonomiskt bättre situerade delen av allmänheten. Även här kunna förvisso med skäl starka betänkligheter mot en taxeförhöjning inställa sig, i synnerhet på den grund att inga uppgifter rörande den sannolika inkomststegring, vilken genom maximigränsens förhöjning kan förmodas inträda för provinsialläkarna, föreligga.

I ett avseende synes dock det framlagda taxeförslaget särskilt göra skäl för en bestämd kritik. Den avser förslaget om att nu gällande minimibelopp för arvode vid enkel rådfrågning å läkarstation må höjas från en krona till två kronor. Denna förhöjning kan visserligen synas ringa. Densamma kommer emellertid otvivelaktigt att huvudsakligen drabba den stora massan av samhällets ekonomiskt minst bärkraftiga medlemmar, för vilka i synnerhet vid inträdd sjukdom och därmed ofta förbunden oförmåga till inkomstförvärv en merutgift av en krona måste verka betungande och må-

hända lända till ett undvikande av att söka erforderlig vård hos den legitimerade läarkonsten. Samhället kan visserligen erbjuda läkarvård i vissa fall å fattigvårdens bekostnad. För många obemedlade torde fattigvård i detta hänseende likväl synas motbjudande. I varje fall bör en dylik beklaglig utveckling ej ske såsom en följd av att ökade inkomster skola beredas läkarna. Att märka härvidlag är också, att det i Kungl. Maj:ts prop. nr 76 äskade anslaget till lindring i de mindre bemedlades sjukvårdskostnader endast avser personer å landsbygden, boende minst en mil från läkare. Endast en ringa del av de obemedlade lärer kunna härigenom påräkna lindring i sina sjukvårdskostnader. Då maximibeloppet för enkel rådfrågning å läkarstation samtidigt föreslagits ökat till fyra kronor, synes utan höjning av minimibeloppet provinsialläkarnas krav å ökade praktikinkomster kunna tillfredsställas.

Dessa synpunkter gälla även den föreslagna ökningen av arvudet för förnyelse av recept utan särskild rådfrågning.»

I motionen II: 370 har föreslagits, att riksdagen för sin del måtte uttala,

att Eders Kungl. Maj:t vid prövning av förslaget till ny provinsialläkartaxa icke måtte medgiva några avsevärda höjningar av nuvarande taxa; att rätten till tilläggsarvode enligt § 8 mom. 2 bortfaller och att likaledes rätten till tilläggsarvode enligt § 10 bortfaller.

Såsom motivering för detta förslag har anförts följande:

»I motion av undertecknad jämte herr Norman till 1918 års riksdag hemställdes i anledning av då föreliggande proposition om ändringar i provinsialläkaretaxan, att densamma måtte ändras därhän, att likhet i avgifter för läkarebesök måtte vinnas mellan från läkarens vistelseort fjärrboende och närboende. Läkarekostnaderna bli med hittills tillämpade taxor mycket betungande, där avstånden äro avsevärda, särskilt som till arvudet komma väsentligt fördyrade skjutskostnader. Visserligen har genom anslaget till lindring av mindre bemedlades läkarekostnader en viss lättnad vunnits, ehuru dess vinnande är förenad med så avsevärda besvär, att den icke i behövlig omfattning kommer till användning. Jag hyser därför fortfarande den uppfattningen, att en utjämning av arvudena till lika belopp oavsett avståndet till förrättningsplatsen vore mest rättvis och verksam, men med kännedom om svårigheterna att på grund av enskild motion få en dylik ändring genomförd nödgas jag avstå från yrkanden härutinnan.

Det måste emellertid verka beklämmande, att Kungl. Maj:t i till riksdagen överlämnade propositionen nr 75 funnit skäl föreligga att under nuvarande ekonomiska läge föreslå avsevärd höjning av läkaretaxan. Särskilt för landsbygdens talrika mindre bemedlade befolkning blir en höjning särdeles kännbar, ty, som förut antytts, stannar kostnaden för läkarebesök ej vid blott arvode, utan därtill komma högst avsevärda kostnader för skjuts. Jag anser därför den av Kungl. Maj:t föreslagna taxehöjningen icke böra av riksdagen bifallas.

Den nuvarande taxan upptager för läkarebiträde vid förlossningar ett extra arvode utöver taxan av 5—25 kronor. Jag har förut i riksdagen vänt mig mot detta arvode, som alldeles oskäligt betungar mindre bemedlade hem, där alltid avsevärda ekonomiska bekymmer inträda vid åsyftade tillfällen. Redan biträde av barnmorskan medför avsevärda utgifter, förlusten av husmoderns arbetskraft för avsevärd tid och dess ersättande med annan drager kostnader förutom andra kostnader, som här ej behöva nämnas. Från talrika håll har till mig framförts beklagandet över denna mycket betungande rätt till extra arvode, och synes mig alla skäl tala för dess avskaffande.

Den i Kungl. Maj:ts proposition bibehållna rätten att beräkna tilläggsarvode vid rådfrågning nattetid synes mig böra utgå. Även om man beaktar läkares behov av och krav på nattvila, kan det icke vara någon och allra minst läkare obekant, att på kvällen och förnatten vanligen inträder en försämring i den sjukes tillstånd, vilken föranleder hämtning av läkare. Att under dessa omständigheter medgiva en ökning av taxan, synes mig i hög grad olämpligt.»

Såsom riksdagen i sin skrivelse, nr 191, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts proposition angående definitiv lönereglering för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m. anfört, har riksdagen med hänsyn till det nära samband, nämnda proposition äger med den nu föreliggande, i ett sammanhang till prövning förehaft propositionerna i fråga. Riksdagen vill ock erinra därom, att, då riksdagen ansett sig böra medgiva, att provinsialläkarnas löner fastställdes på sätt Eders Kungl. Maj:t ifrågasatt, riksdagen uttalat, att riksdagen funne sig icke kunna förorda jämkningar i provinsialläkartaxan i den omfattning, Eders Kungl. Maj:t föreslagit.

Enligt vad den nu ifrågavarande propositionen utvisar, har till grund för det framlagda förslaget till ny provinsialläkartaxa lagts ett av 1916 års provinsialläkartriktskommitté uppgjort förslag i ämnet och hava medicinalstyrelsen, rikets länsstyrelser och förste provinsialläkarna ävensom 1902 års löneregleringskommitté avgivit yttranden i frågan. Medan medicinalstyrelsen, länsstyrelserna och förste provinsialläkarna i stort sett tillstyrkt förslaget, hava åter reduceringar av de ifrågasatta taxebeloppen i rätt stor utsträckning förordats av löneregleringskommittén. I vad dessa reduceringar gälla minimibeloppen för arvoden för enskild sjukvård och för intyg, meddelade på enskild begäran, hava desamma synts departementschefen befogade. De nuvarande minimibeloppen skulle alltså bibehållas oförändrade utom i ett avseende, nämligen för arvodet vid enkel rådfrågning å läkarstationen, vars minimibelopp föreslagits att höjas från 1 krona till 2 kronor. Till departementschefens, av löneregleringskommittén förordade förslag i nu berörda hänseende har riksdagen ansett sig böra ansluta sig, dock att riksdagen icke funnit skäl förebragta för en förhöjning av minimiarvodet vid enkel rådfrågning å läkarstationen. Detta belopp torde sålunda jämväl hädanefter böra utgöra 1 krona.

Likaså synes riksdagen arvodena för förnyelse av recept utan särskild rådfrågning samt för rådfrågning av någon, som tillhört samma hushåll som den sjuke, vid besök av läkaren på avstånd från läkarens bostad, överstigande fem kilometer, böra bibehållas vid nu fixerade belopp. I förstnämnda hänseende överensstämmer sålunda riksdagens ståndpunkt med det yrkande, som framställts i den inom andra kammaren väckta motionen nr 360.

Det föreliggande förslaget går vidare ut på ett bibehållande av den s. k. glidande taxan, innebärande frihet för läkaren att i vissa fall bestämma sitt arvode inom vissa angivna gränser. På anförda skäl har nu departementschefen emellertid ifrågasatt, att, med undantag för arvodet för biträde vid förlösnings- och arvodessystemens maximum skulle undergå höjningar med belopp av olika storlek. I betraktande av de fasta avlöningsförmåner, riksdagen för provinsialläkarna beviljat och då enligt riksdagens mening de maximibelopp, som nu äro stadgade, måste anses utgöra skäligen ersättning för läkarens arbete, har riksdagen dock ansett sig böra stanna för att maximibeloppen bibehållas oförändrade. I sammanhang härmed må erinras, att i det föreliggande förslaget ett allmänt stadgande i § 8 mom. 1 föreslagits av innebörd, att för varje annan i sagda moment ej omförd detaljundersökning, som tar läkarens tid och sakkunskap särskilt i anspråk, arvode skulle erläggas med 2 kronor—7 kronor 50 öre. Mot tillägget i fråga har riksdagen icke haft annan erinran än att maximibeloppet syntes riksdagen böra fixeras till 5 kronor.

Därest vid sjukbesök väglängden till den sjuke från läkarens bostad eller annat ställe inom distriktet, därifrån resan anträdde, överstiger två kilometer, utgår arvodet för närvarande enligt § 4 i taxan för besök på avstånd ej överstigande en halv mil med 5—7 kronor samt för besök på längre avstånd med ytterligare 2 kronor för varje överskjutande börjad halvmil intill fyra mil och därefter med 2 kronor för varje överskjutande börjad mil av väglängden till den sjuke utan rätt för läkaren till särskilt arvode för återfärden. Enligt Eders Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag skulle arvodet utgå för besök på avstånd ej överstigande fem kilometer med 5—8 kronor samt för besök på längre avstånd med ytterligare 2—3 kronor för varje påbörjad ny sträcka av fem kilometer av väglängden till den sjuke, likaledes utan rätt för läkaren till särskild ersättning för återfärden. Den nuvarande bestämmelsen, att vid längre resor ersättningen skall utgå med högre belopp per mil för kortare avstånd än för längre, synes ock riksdagen ur läkarens synpunkt otillfredsställande. En kortare resa är givetvis långt mindre ansträngande för läkaren än en längre och en långvarig resa kan själfallet ej sällan medföra minskning i inkomster av praktik. Billighetsskäl synes riksdagen för den skull tala för att åtminstone samma beräkningsgrund tillämpas beträffande den längre som beträffande den kortare resan. Att, i enlighet med vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit, maximiarvodet för besök ej överstigande fem kilometer skulle

höjas till 8 kronor, synes dock riksdagen icke böra ske. Enligt riksdagens mening torde det nu gällande maximiarvodet böra bibehållas oförändrat och ersättningen för besök på längre avstånd, med hänsyn särskilt till de nuvarande möjligheterna att färdas med motorfordon, kunna begränsas till 40 öre för varje påbörjad kilometer, dock utan rätt för läkaren till särskild ersättning för återfärden.

I nu gällande bestämmelser uti § 6 mom. 1, som avse ersättning för sjukbesök, i de fall ersättningen beräknas efter tid, förekommer en liknande beräkning som i § 4, varigenom arvodet vid färd intill tio timmar utgår efter förmånligare grunder än för tid därutöver. Av enahanda skäl, som anförts ifråga om bestämmelserna i § 4, anser riksdagen, att arvodet må oberoende av den använda tidens längd utgå med 2 kronor 50 öre för varje börjad timme, dock att arvodet för sådan resa icke i något fall må understiga 5 kronor. Däremot anser riksdagen, att någon förhöjning därutöver av arvodet enligt sagda moment icke bör ske. I denna del ansluter sig alltså riksdagens ståndpunkt till 1902 års löneregleringskommittés förslag i ämnet.

I § 9 av nu gällande taxa stadgas, att för besiktning av levande person för utrönande av sinnesbeskaffenhet jämte däröver utfärdad attest läkaren må åtnjuta ett arvode av 10 kronor. För annan besiktning å levande person jämte attest däröver utgår arvodet med 3 kronor, där ej annat arvode är särskilt stadgat. Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle ifrågavarande arvoden nu höjas till 20 respektive 5 kronor. Löneregleringskommittén har för sin del icke kunnat tillstyrka större höjning av arvodet för besiktning av levande person för utrönande av sinnesbeskaffenhet än till 15 kronor, varemot kommittén icke funnit något att erinra emot, att det i nu ifrågavarande mom. omförmälda arvodet för annan besiktning å levande person höjes på sätt Eders Kungl. Maj:t föreslagit. Till löneregleringskommitténs ståndpunkt i denna del ansluter sig ock riksdagen.

Enligt § 10 av den nu gällande taxan må arvodet för sjukbesök, därest detsamma infaller under tiden mellan kl. 11 e. m. och kl. 8 f. m., utgå med 1 kronas förhöjning för varje börjad timme, som under angivna tid för besök eller resa åtgått. Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle nu arvodet ifråga bestämmas till 1—2 kronor. Enligt riksdagens mening torde emellertid någon ändring i storleken av ifrågavarande arvode icke böra vidtagas utan synas de nu gällande bestämmelserna i ämnet böra bibehållas oförändrade.

Uti § 15 angivas arvodena för vissa tjänsteförrättningar. Eders Kungl. Maj:t har nu föreslagit en höjning av så gott som samtliga belopp, varjämte särskilt arvode upptagits för undersökning av levande persons sinnesbeskaffenhet i rättsmedicinskt syfte jämte utlåtande därutöver. De sålunda föreslagna nya arvodesbeloppen har riksdagen icke kunnat undgå att finna väl högt tilltagna. Riksdagen, som funnit de av löneregleringskommittén föreslagna beloppen för nu ifrågavarande arvoden i allmänhet väl avvägda, anser, att beloppen ifråga böra bestämmas på följande sätt:

för rättsmedicinsk undersökning av död människas kropp, med protokoll och utlåtande i två utskrifter, 40 kronor;

för undersökning till upptäckande av arseniksyrlighet i fast form, jämte protokoll i två utskrifter, oförändrat belopp, 5 kronor;

för undersökning av levande person till utrönande av hans sinnesbeskaffenhet, jämte utlåtande i två utskrifter, 15 kronor;

för undersökning av levande persons sinnesbeskaffenhet i rättsmedicinskt syfte, jämte utlåtande i två utskrifter, 60 kronor;

samt för annan undersökning eller besiktning å levande person eller personer, jämte utlåtande i två utskrifter, 5—15 kronor.

De förslag till ändringar i läkartaxan, Eders Kungl. Maj:t i övrigt framlagt, hava icke givit riksdagen anledning till erinran.

Riksdagen vill slutligen hava uttalat önskvärdheten av att innehållet av provinsialläkartaxans bestämmelser genom lämpliga anordningar, så långt möjligt är, bekantgöres för allmänheten.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen, med anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning och ovanberörda motioner II: 360 och 370 anmäla, att riksdagen för sin del finner gällande taxa för arvode åt vissa i civil tjänst anställda läkare för enskild sjukvård och för intyg, meddelade på enskild begäran, ävensom för tjänsteförrättningar, verkställda enligt gällande instruktion eller myndighets uppdrag, böra, på sätt Eders Kungl. Maj:t föreslagit, ändras; dock med de jämkningar riksdagen härovan föreslagit.

Stockholm den 4 maj 1926.

Med undersåtlig vörndnad.
